

Пише > Александра Ракић

Сценско разигравање модернистичког наслеђа Новог Сада

Церемонија свечаног отварања
Европске престонице културе Нови Сад 2022.

Сценским спектаклом *Зенишеум: 2022* 13. јануара симболично у 20 часова и 22 минута Нови Сад је званично прославио улазак у годину Европске престонице културе. За све оне који прате сценске наступе у граду не само као публика већ и као стручна јавност (међу којима посебно треба истаћи сценске дизајнере), одабир локације овог догађаја била је новина.

Иако би церемонију отварања ЕПК било потпуно очекивано организовати на главном градском тргу на којем смо претходно навикли најчешће да видимо догађаје “великих размера”, Булевар Михајла Пупина и зграда Бановине као изабране локације несумњиво су изненадили грађане. Церемонијом отварања ЕПК направљен је сценски искорак којим је најављен низ догађаја у 2022. години који активирају до сада не тако често коришћене објекте у граду за потребе сценских дођаја и претварају их у места нових просторних потенцијала.¹⁾

1) Тако смо до сада (март 2022) могли да видимо догађаје у оквиру ЕПК као што су нпр. пројекат *Нови Сад – Модерни град* у органи-

Драган Живадинов, реномирани словеначки редитељ и идејни творац *Зенишеума*, у својој креацији објединио је неколико значајних личности садашњице и прошлости у области уметности и науке. Најпре Милеву Марић Ајнштајн и Милутина Миланковића као главне протагонисте овог спектакла које играју Анита Манчић и Борис Исаковић, Љубомира Мицића, оснивача уметничког покрета *зенишизам* и уредника најзначајнијег авангардног часописа *Зениш* као и Драгишу Брашована, архитекту Палате Дунавске бановине, који је својим међуратним архитектонским делима кључно обележио модернизам на територији Војводине. Тако су се под редитељевим креативним вођством испрепле-

зацији Базе – платформе за просторне праксе која је реализовала изложбу, пројекције и панел разговоре у Холу 8 на Спенсу или програмски лук *Сеобе* чији је музички садржај као и јединствени мултимедијални павиљон књижевности одржан у Хали 1 Новосадског сајма. Локације на којима ће се дешавати предстојећи садржаји у оквиру ЕПК свакако ће допринети “децентрализацији” културног садржаја Новог Сада и потенцијално омогућити различитим деловима града да постану једнако интересантни за будуће културне догађаје.

Зенитеум: 2022, фото: Ненад Михајловић

тали утицаји ових значајних историјских личности као и различити временски контексти креирајући јединствено сценско остварење које говори о нераскидивој вези науке и уметности.

Монументална сценографија *Зенишеума* органично је интегрисана у просторну целину коју чине Брашованова Палата Дунавске бановине и Булевар Михајла Пупина. Као што је и сам Драгиша Брашован пројектовањем овог изузетног архитектонског дела сукобио хоризонталне и вертикалне масе, тако и сценографија *Зенишеума* једнако настаје из сукоба (или споја) хоризонталних и вертикалних просторних целина. Наиме, главну хоризонталну целину чини “мост” на два нивоа који спаја супротне стране булевара да би се потом наставио на “левак” који представља главну бину за извођаче. Из хоризонталне целине затим израња конструкција два торња који прате висину вертикалних ритмова на кули Бановине које на различитим висинама спаја низ хоризонталних тераса намењених музичким извођачима.

Они који су претходно били упознати са радом словеначког редитеља Драгана Живадинова, недвосмислено су у читавом спектаклу могли да разазнају редитељево препознатљиву естетику и стваралачку идеологију. Један од оснивача експерименталног уметничког покрета *Neue Slowenische Kunst*, а затим и *иосііравіііа-ціјске уменіосііи*, Живадинов се у својим представама непрестано инспирише руским конструктивизмом и уметничком идеологијом Казимира Маљевича.

Зато нас сценографија *Зенишеума* направљена од склопа челичних скела несумњиво подсећа на никад остварено дело руског вајара Владимира Татлина, Споменик Трећој интернационали, а низ динамичних светлосних пројекција које се смењују у бојама заставе Србије на сукобљене геометријске форме руских конструктивистичких сликара попут Ела Лисицког и различитих совјетских пропагандних плаката. Још један важан елемент сценографије јесте испис “Нови Сад” на бочним страницама моста. Овај испис сачињен је од комбинације ћириличних и латиничних слова, бројева и знакова који се слажу са успостављеним минималистичким кодом визуелног идентитета ЕПК. Визуелни идентитет ЕПК такође може да се повеже са руским конструктивизмом одакле вуче своје далеке корене, а огледа се управо у коришћењу јаким безсерифних (*sans serif*) фонтова и илустрација сведених на једноставне геометријске форме и апстрактне облике.

У просторном смислу сценографија током трајања представе не мења свој облик, али се зато светлосним ефектима активирају њене различите зоне којима се у датом тренутку даје примат.

Спектакл отпочиње на мосту где се на горњем нивоу налазе извођачи и “домаћин” представе, глумца Лазар Јованов, док је на доњем нивоу моста све време током спектакла смештен оркестар. Извођачи својом кореографијом одсечних и јасних војничких покрета уз живу музику оркестра и нарацију главних протагониста представе креирају динамичне формације које прате облик саме сценографије.

Тако можемо да видимо најпре глумце постављене на мосту који својом игром наглашавају његову импресивну дужину од чак 36 метара да би се потом преместили на главну бину где форма њихове кореографије прати облик левка. Како представа одмиче тако се глумци заједно са Милевом и Милутином крећу “према зениту”, односно према кулминацији самог догађаја. Управо је кретање ка том замишљеном “идеалном” циљу подржано и сценографски вертикалним торњевима на које се глумци предвођени Лазаром Јовановим полако пењу.

Занимљив драматуршки моменат дешава се онда када један од акробата “прелеће” с једног на други торањ уз помоћ сајле разапете између торњева. Његово “прелетање” је прецизно кореографски осмишљено и прати вертикалне фасадне ритмове на кули Бановине.

На самом крају представе на највишој тачки куле, наратор најављује да “смо стигли до највише сфере, али не и до зенита”. У том тренутку спектакл и његове “просторне границе” проширују се досежући чак до “орбиталног зенита” како то назива Јованов. Из васионе, односно из Међународне свемирске станице јављају се руски космонаути *Роскосмоса* Антон Скаплеров и Пјотр Дубов, а затим и представник *Евројске свемирске агенције* Матијас Маурер, који су директним укључењем у програм *Зенишеума* званично честитали Новом Саду на титули Европске престонице културе и још једном нагласили значај везе између науке и уметности.

Измештање спектакла у васионски простор још је једна тема којом се Живадинов бави од средине де-

ведесетих година, када прекида дотадашњу уметничку праксу покрета *Neue Slowenische Kunst* подстакнут актуелним ратним дешавањима на простору бивше Југославије. Званично пролази обуку за космонаута у Центру за обуку космонаута “Јуриј Гагарин” у Русији и тиме отпочиње рад на и даље активної представи *Noordung 1995–2045*, првој представи у условима “нулте гравитације”.²⁾

Спектакуларним ватрометом са торња Бановине званично је отворена година културе. Поставком *Зенишеума* испред зграде Бановине и одабиром Живадинова за редитеља овог церемонијалног догађаја креативни тим ЕПК желео је да поручи Новом Саду и његовим грађанима да би предстојећа година требало да буде година “културног просперитета” која ће у надоласећим месецима показати да ли су макар мало одшкринута врата тог “новог, бољег света” за који су се залагали представници конструктивизма, а чију мисију данас наставља и сам Живадинов кроз своје несвакидашње режије.

.....
2) Представа *Noordung 1995–2045* замишљена је да се репризира на сваких десет година, где би последње извођење представе било 2045. године. Уколико се деси да неки од глумаца у међувремену умре, његова улога у представи биће замењена “технолошким симболом” односно биће пренета на уређај који глумчеве реплике претвара у мелодију или ритам. Током последњег приказивања представе Живадинов ће распоредити 14 технолошких симбола (који представљају 14 глумаца представе) по Земљиној орбити одакле ће они наставити активно да преносе забележен запис. На тај начин миметички театар биће у потпуности и коначно замењен технолошким супститутима.